

Com ens afecten els Tractats de Lliure Comerç i perquè suposen un perill per la teva feina

Sergi Cutillas i Pablo Cotarelo

En els últims anys la Unió Europea ha estat negociant dos tractats de comerç i inversió amb països nord-americans: el CETA amb Canadà, i el TTIP amb Estats Units. Tot i que en certs cercles de l'activisme és bastant conegut l'efecte que tindrien aquests tractats en la societat europea, la majoria de la població no sap com podrien influir en la seva vida quotidiana, i concretament en la seva feina (en cas que se'n tingui). Els partidaris d'aquests tractats afirmen que tota interferència en el comerç internacional és perjudicial i ineficient, i que els països estan obligats a competir produint les mercaderies en les quals tenen avantatge comparatiu. També consideren que la remuneració dels treballadors i treballadores reflecteix la disponibilitat dels recursos capital i treball, o que les empreses no obtindran cap benefici extraordinari del seu poder de mercat quan portin la producció, per exemple, a la Xina.

Però tot això és molt qüestionable, si no directament fals. L'economia que tingui un avantatge absolut en la producció d'alguna mercaderia hauria de produir-la fins a esgotar-ne la capacitat, ja que les economies es troben sistemàticament infrautilitzades. Tampoc és veritat que els nivells salarials avui dia reflecteixin la disponibilitat de capital i treball, a causa de l'especulació amb les divises. Així mateix, la tecnologia no s'adapta a la combinació capital-treball del país receptor de la inversió directa, sinó que les grans corporacions usen les tecnologies d'alta productivitat també en països amb gran quantitat de treball disponible a baix preu. Això els permet gaudir de rendes monopolístiques, com es pot comprovar constantment en el cas de la Xina. Finalment, quan un presta atenció més enllà del discurs dominant, veu que en realitat fins i tots els estats defensors de l'obertura comercial exerceixen el proteccionisme en alguns àmbits de la seva economia. En definitiva: volen que els altres països s'obrin a les seves exportacions, però no a l'inrevés.

Estem preparats pels tractats de lliure comerç?

Analitzar i qüestionar aquests plantejaments és l'objectiu del l'informe '**Los efectos de los tratados de libre comercio y inversión sobre las pequeñas y medianas empresas**', impulsat per Entrepobles, Ecologistes en Acció i la Campanya 'Catalunya no al TTIP, CETA i TISA'. En aquest context, en quina posició es troba la nostra economia? Està preparada per a la competència d'empreses nord-americanes? Com afectarà les nostres feines la implementació d'aquests tractats? Pel que fa als riscos a afrontar, la realitat de Catalunya no és molt diferent de la de la resta d'Europa. De cara a avaluar l'impacte que poden tenir sobre el teixit productiu, hi ha una sèrie de factors relacionats amb la mida de les empreses que són molt rellevants: la productivitat, la necessitat de protecció, l'accés al crèdit i la tendència innovadora.

Si tenim en compte que l'economia catalana (i l'espanyola) està composta fonamentalment per empreses de petites dimensions (que concentren la major part dels llocs de treball), podem deduir que l'impacte serà molt important. Ho podem deduir dels següents gràfics: les empreses petites i mitjanes, per les seves característiques, no s'enfoquen a l'exportació (figura 1), són menys productives (figura 2), necessiten més protecció (figura 3) i presenten una tendència innovadora negativa. En resum, una estructura molt vulnerable davant els tractats de comerç i inversió.

En un context de concentració de l'ocupació en empreses petites, la reducció generalitzada dels salaris que implicaria la implementació dels tractats de lliure comerç afectaria de ple a les PIMES, les quals **depenen en major mesura que les grans empreses de la demanda interna**. Al mateix temps, en ser menys productives, l'obertura del mercat facilitaria l'extinció d'un gran nombre d'empreses que, amb el nou marc legislatiu i el nou context financer i econòmic sorgit dels acords, probablement no podrien continuar amb la seva activitat. A més, a causa de les característiques de les PIMES i al seu grau d'innovació, la major part d'elles no serà propensa al creixement si hi ha una obertura sobtada als mercats, com tampoc serà propensa a l'exportació. Per tant, els llocs de treball actuals es veurien en risc de reducció de salaris o directament de desaparició, i no es preveu la creació de noves ocupacions de qualitat que poguessin compensar aquest fet.

La realitat de les PIMES catalanes

Però, hi hauria temps per adaptar l'estructura empresarial als tractats? **L'exemple de les PIMES alemanyes (les anomenades Mittlestand) ens ofereix algunes pistes**. Les PIMES alemanyes busquen la sostenibilitat i fan compromisos implícits per a tota la vida amb els seus empleats, als quals recluten i capaciten acuradament. També confien en les xarxes locals, de les quals depèn fonamentalment el seu finançament, allunyant-se del control financer extern i volàtil. Atès que els fabricants saben que la sostenibilitat exigeix mantenir-se al dia respecte a la tecnologia, les empreses inverteixen el 5% dels seus ingressos en recerca i desenvolupament. Aquesta lògica és oposada a la que ens proposen els tractats de comerç i inversió, que busquen la maximització de beneficis a través d'estratègies financeres, la subordinació dels interessos dels accionistes als dels seus directius (buscant beneficis a curt termini), i la dependència dels mercats de capital.

Tornant a casa, la realitat és que durant la crisi l'accés al finançament va ser un problema important per a un percentatge important (35%) de PIMES, i que sectors com el dels serveis administratius, el de l'hostaleria, la construcció i el sector immobiliari, predominants en la nostra economia, depenen més que altres sectors del finançament bancari. Un canvi en l'estructura financera que dificulti l'extensió de crèdit bancari els afectarà negativament: les empreses que depenen del crèdit es veurien forçades a buscar noves vies de finançament basades en el mercat, i en cas de no aconseguir-les, haurien de reduir costos a través d'acomiadaments, disminuint de les inversions i, en alguns casos, cessant l'activitat. Els tractats, en aprofundir en un model de finançament basat en mercats i no en bancs, suposen una amenaça a nivell d'ocupació laboral.

Però és que ni tan sols és desitjable intentar adaptar les condicions laborals als tractats de comerç i inversió. Si considerem que les gestions empresarials i els models de finançament allunyats de la financerització són més reeixits per a les economies locals i la protecció de l'ocupació, les PIMES haurien de protegir-se mantenint una cultura empresarial més enfocada a aportar valor a la comunitat, contribuint així a augmentar el retorn social, i no només els seus beneficis econòmics a curt termini.

Sergi Cutillas i Pablo Cotarelo són membres de la cooperativa Ekona. Cutillas és l'autor de l'informe 'Efectos de los tratados de libre comercio sobre las pequeñas y medianas empresas'